

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

**ΥΠΟΘΕΣΗ ΜΟΥΣΤΑΚΙΔΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 58999/13)**

**ΑΠΟΦΑΣΗ
(ΟΥΣΙΑ)**

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

3 Οκτωβρίου 2019

*Η απόφαση αυτή θα καταστεί οριστική, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις
που καθορίζονται στο άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης
Ενδέχεται να τύχει βελτιώσεων ως προς την μορφή*

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Στην υπόθεση ΜΟΥΣΤΑΚΙΔΗΣ κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα), συνεδριάζον σε Τμήμα συντιθέμενο από τους δικαστές :

Ksenija Turkovic

Πρόεδρος,

Krzysztof Wojtyczek

Λίνο – Αλέξανδρο Σισιλιάνο

Armen Harutyunyan

Pere Pastor Vilanova

Pauliine Koskelo

Tim Eicke

Raffaele Sabato

Δικαστές και

Abel Campos

Γραμματέα Τμήματος

Αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο την 10^η Σεπτεμβρίου 2019

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω ημερομηνία :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1.- Η υπόθεση εισήχθη δυνάμει της (υπ' αριθ. 58999 / 13), προσφυγής την οποία κατέθεσε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας ο Δημήτριος ΜΟΥΣΤΑΚΙΔΗΣ (« προσφεύγων »), υπήκοος του Κράτους αυτού, ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου την 16^η Σεπτεμβρίου 2013 δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2.- Ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου από τον κ. Γ. ΓΚΕΣΟΥΛΗ, Δικηγόρο Θεσσαλονίκης. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από την κα Α. ΜΑΓΡΙΠΠΗ, δικαστική πληρεξουσία του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3.- Ο προσφεύγων επικαλέστηκε, ειδικότερα, παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.

4.- Την 28^η Σεπτεμβρίου 2018, οι ισχυρισμοί αναφορικά με το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1, μεμονωμένα ή σε συνδυασμό με το άρθρο 13 της Συμβάσεως, κοινοποιήθηκαν στην Κυβέρνηση και η προσφυγή κηρύχθηκε απαράδεκτη ως προς το επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο 54 παρ. 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

1.- ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ

5.- Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1956 και διαμένει στη Θεσσαλονίκη.

6.- Ο προσφεύγων ήταν ιδιοκτήτης οικοπέδου εκτάσεως 4.180 m² στην περιοχή Δερβένι της Θεσσαλονίκης, επί του οποίου είχε οικοδομηθεί εργοστάσιο μηχανημάτων συγκόλλησης και κτίριο αποθήκευσης. Το 1994, οι αρχές προέβησαν στην απαλλοτρίωση τμήματος του οικοπέδου, έκτασης 1.054 m², με σκοπό την διαπλάτυνση της εθνικής οδού, εκ του οποίας τμήμα 756 m² δεν αποτέλεσε αντικείμενο αποζημίωσης ως αυτοαποζημιούμενο, διότι θεωρήθηκε ότι ο προσφεύγων ευνοείτο από την ολοκλήρωση του έργου.

7.- Την 21^η Αυγούστου 1997, το Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης όρισε προσωρινό ποσό της αποζημίωσης για την απαλλοτρίωση : 102 ευρώ / m² για το οικόπεδο και άλλα ποσά για τα κτίρια. Το δικαστήριο έκρινε ως απαράδεκτα τα αιτήματα του προσφεύγοντος, ο οποίος αιτείτο από αυτό να ορίσει: α) ειδική αποζημίωση για την μείωση της αξίας του μη απαλλοτριωμένου τμήματος της περιουσίας του, β) αποζημίωση για το προαναφερθέν τμήμα των 756 m².

8.- Δυνάμει της υπ' αριθ. 21507 / 1998 αποφάσεως, το Πρωτοδικείο αναγνώρισε τον προσφεύγοντα ως δικαιούχο της αποζημίωσης για την απαλλοτρίωση.

9.- 9. Την 6^η Φεβρουαρίου 1998, ο προσφεύγων υπέβαλε ενώπιον του Εφετείου Θεσσαλονίκης αίτηση για τον ορισμό οριστικής αποζημιώσεως για την απαλλοτρίωση. Ο προσφεύγων ζήτησε :

α) αποζημίωση 146 ευρώ / m² για το οικόπεδο, 176 ευρώ / m² για το εργοστάσιο και 76 ευρώ / m² για το κτίριο αποθήκευσης

β) ειδική αποζημίωση για το μη απαλλοτριωθέν τμήμα της περιουσίας του (στο 40 % της αξίας του οικοπέδου)

γ) ποσό 28.173 ευρώ για απώλεια ευκαιριών και ποσό 17.608 για έξοδα μεταφοράς και επανεκκίνησης της επιχείρησης

δ) να μην αναγνωρίζεται ως επωφελούμενος ιδιοκτήτης λόγω της διαπλάτυνσης του δρόμου, καθόσον το μη απαλλοτριωθέν τμήμα είχε υποτιμηθεί.

10.- Την 2^η Μαρτίου 1999, το Εφετείο εξέδωσε προσωρινή απόφαση (υπ' αριθ. 658 / 1999), δυνάμει της οποίας έκανε δεκτό τόσο το αίτημα για τον ορισμό οριστικής αποζημιώσεως ως προς το απαλλοτριωθέν τμήμα της ιδιοκτησίας, όσο και αυτό που σχετίζεται με τον ορισμό αποζημιώσεως για την μείωση της αξίας του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος, λόγω της κατατμήσεως του οικοπέδου. Διέταξε, επίσης, πραγματογνωμοσύνη για τον λόγο αυτό.

11.- Τέλος, έκρινε απαράδεκτα, ως αβάσιμα, τα αιτήματα περί ορισμού ειδικής αποζημιώσεως για τη ζημία που προκλήθηκε από την εκτέλεση του έργου, τις δαπάνες μεταφοράς και επανεκκίνησης της επιχειρήσεως και για την απώλεια ευκαιριών, καθώς και το αίτημα αποζημίωσης για το αυτοαποζημιούμενο τμήμα του οικοπέδου. Ως προς το σημείο αυτό, επικαλούμενος την νομολογία της εποχής εκείνης του Αρείου Πάγου, τόνισε ότι κατά τον υπολογισμό της αξίας του απαλλοτριωθέντος ακινήτου, δεν πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψιν η ενδεχόμενη μεταβολή της αξίας του ακινήτου που επήλθε μεταγενέστερα

και εξ' αιτίας αυτής. Επομένως, τα προαναφερόμενα αιτήματα του προσφεύγοντος δεν ήταν, συνεπώς, βάσιμα, δεδομένου ότι ορισμένες από τις επικαλούμενες ζημίες δεν συνδέονταν άμεσα με την αξία του απαλλοτριωθέντος περιουσιακού του στοιχείου και ούτε αντιπροσώπευαν περαιτέρω αύξηση της αξίας αυτής, η οποία επρόκειτο να αποτελέσει αντικείμενο αποζημιώσεως. Ορισμένες άλλες ζημίες προήλθαν από την απαλλοτρίωση και την εκτέλεση του έργου και, ως εκ τούτου, δεν ήταν αποζημιώσιμες.

12.- Δυνάμει της υπ' αριθ. 2611 / 2000 αποφάσεως της 17^{ης} Οκτωβρίου 2000, το Εφετείο όρισε την οριστική αποζημίωση για απαλλοτρίωση ως εξής : 96 ευρώ / m² για το οικόπεδο, 88 ευρώ / m² για το εργοστάσιο και 58 ευρώ / m² για το κτίριο αποθήκευσης. Παρείχε, επίσης αποζημίωση για την μείωση της αξίας του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος του ακινήτου (που ανέρχεται στο 30 % του ποσού που χορηγήθηκε για το οικόπεδο), που προέκυψε από την κατάτμηση της ιδιοκτησίας, αλλά όχι από τη φύση του έργου. .

13.- Την 16^η Απριλίου 2002, ο προσφεύγων άσκησε εκ νέου αγωγή ενώπιον του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης ζητώντας να του αναγνωριστεί ότι ουδέν όφελος απεκόμισε από την απαλλοτρίωση και το Κράτος να του καταβάλει αποζημίωση ύψους 73.214,97 ευρώ για το τμήμα των 756 m² που θεωρείται αυτοαποζημιούμενο λόγω του πλεονεκτήματος που απεκόμισε ο προσφεύγων.

14.- Την 31^η Οκτωβρίου 2003, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι, από την απόφαση *AZAΣ κατά της Ελλάδος* (υπ' αριθ. 50824 / 99, 19 Σεπτεμβρίου 2002, τα δικαστήρια δύνανται να χορηγήσουν αποζημίωση για τις ζημίες, τις οποίες επικαλέσθηκε ο προσφεύγων. Εντούτοις, δήλωσε ότι είναι αναρμόδιο να επιλύσει το εάν ο προσφεύγων απεκόμισε ή μη όφελος από την απαλλοτρίωση και έκρινε ότι το αρμόδιο δικαστήριο για να αποφανθεί ήταν το Εφετείο Θεσσαλονίκης. Παρέπεμψε, τότε, το ζήτημα αυτό στο Εφετείο και επεφυλάχθη, εν

αναμονή της αποφάσεως του τελευταίου, να αποφανθεί επί της χορηγήσεως της αιτηθείσης από τον προσφεύγοντα αποζημιώσεως.

15.- Την 19^η Σεπτεμβρίου 2002, το Δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του επί της προαναφερθείσης υποθέσεως ΑΖΑΣ και, για να συμμορφωθεί με την απόφαση αυτή, ο Άρειος Πάγος, συνεδριάζοντας σε Ολομέλεια, έκρινε ότι όλα τα ζητήματα που αφορούν την αποζημίωση της απαλλοτρίωσης έπρεπε να εξετασθούν κατά την διάρκεια ενιαίας διαδικασίας ενώπιον του Εφετείου (αποφάσεις υπ' αριθ. 10 / 2004 και υπ' αριθ. 11 / 2004) και ότι για τον ορισμό της ειδικής αποζημιώσεως έπρεπε, επίσης, να ληφθούν υπ' όψιν οι συνέπειες του έργου, για το οποίο η απαλλοτρίωση έλαβε χώρα, επί του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος του ακινήτου (απόφαση υπ' αριθ. 31 / 2005).

16.- Συνεπεία των προαναφερθέντων αποφάσεων του Αρείου Πάγου, ο προσφεύγων προσέφυγε ενώπιον του Εφετείου Θεσσαλονίκης την 27^η Φεβρουαρίου 2007. Το καλούσε να εξετάσει όλα τα αιτήματα που το Εφετείο έκρινε απαράδεκτα την 2^α Μαρτίου 1999. Ειδικότερα, ο προσφεύγων ζήτησε : α) να εξετασθεί το ζήτημα του υποτιθεμένου οφέλους, το οποίο απεκόμισε ο προσφεύγων από την ολοκλήρωση του έργου και να ορισθεί αποζημίωση για το τμήμα που θεωρήθηκε αυτοαποζημιούμενο, β) να αναγνωρισθεί ότι λόγω της απαλλοτρίωσης και της φύσης του έργου, η μη απαλλοτριωθείσα ιδιοκτησία είχε υποτιμηθεί κατά 90 % και θα έπρεπε, συνεπώς, να αποζημιωθεί, γ) ότι πρέπει να του χορηγηθεί : 1) το ποσό των 150.000 ευρώ για έξοδα μεταφοράς της επιχείρησης, 2) το ποσό των 120.000 ευρώ για απώλεια ευκαιριών, λόγω διακοπής της λειτουργίας της επιχείρησης. Επικουρικώς, ζήτησε να του επιδικασθούν τα διεκδικούμενα σχετικά ποσά ως δίκαιη ικανοποίηση για την παραβίαση των άρθρων 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1 και 13 της Συμβάσεως.

17.- Δυνάμει της υπ' αριθ. 1131 / 2009 αποφάσεως, το Εφετείο απέρριψε τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος. Έκρινε ότι η προηγούμενη απόφαση υπ' αριθ. 2611 / 2000 είχε αποκτήσει ισχύ

δεδικασμένου και ότι τα αιτήματα του προσφεύγοντος δεν edύναντο πλέον να εξεταστούν στο πλαίσιο ενιαίας διαδικασίας. Έκρινε, επίσης, ότι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντος, που βασίζονται στα άρθρα 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1 και 13 της Συμβάσεως, δεν edύναντο να εξετασθούν από αυτό, αλλά μόνο από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ή τα διοικητικά δικαστήρια.

18.- Ειδικότερα, όσον αφορά το ζήτημα της αυτοαποζημιώσεως, το Εφετείο το έκρινε απαράδεκτο, διότι το αίτημα αυτό έπρεπε να προβληθεί πρωτοδίκως ενώπιον του Πρωτοδικείου. Όσον αφορά τα αιτήματα σχετικά με την παραβίαση των άρθρων 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1 και 13 της Συμβάσεως, δήλωσε ότι αυτά πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο προσφυγής ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Επιπλέον, διευκρίνισε ότι, ακόμη και αν υποτεθεί ότι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντος edύναντο να στηρίξουν αγωγή αποζημιώσεως κατ' εφαρμογήν του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα, η αγωγή αυτή θα έπρεπε να ασκηθεί ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων.

19.- Το Εφετείο έκρινε επίσης απαράδεκτα : το ζήτημα του ορισμού ειδικής αποζημιώσεως για το μη απαλλοτριωθέν τμήμα του ακινήτου ως προς την μείωση της αξίας αυτού, λόγω της φύσης του έργου, το κόστος της μεταφοράς της επιχείρησης και το κόστος της απώλειας ευκαιριών. Έκρινε ότι τα σχετικά αιτήματα υπεβλήθησαν μετά τον ορισμό της οριστικής αποζημιώσεως για την απαλλοτρίωση δυνάμει της υπ' αριθ. 2611 / 2000 αποφάσεως, και, ως εκ τούτου, ήταν αδύνατο να ορισθούν αποζημιώσεις στο πλαίσιο ενιαίας διαδικασίας. Επιπλέον, η τελευταία αυτή απόφαση είχε ισχύ δεδικασμένου.

20.- Το Εφετείο υπογράμμισε ότι ακόμη και όταν το Σύνταγμα και διεθνής σύμβαση επέβαλαν την καταβολή αποζημιώσεως λόγω της φύσης του έργου, το εθνικό δικαστήριο έπρεπε να απορρίψει την σχετική αξίωση του ιδιοκτήτη για το σκοπό αυτό, στην περίπτωση

που οριστική και προηγούμενη δικαστική απόφαση έκρινε η αξίωση αυτή ήταν απαράδεκτη χωρίς να την εξετάσει επί της ουσίας.

21.- Την 1^η Νοεμβρίου 2009, ο προσφεύγων άσκησε αίτηση αναιρέσεως. Υποστήριξε ότι η άρνηση του Εφετείου να εξετάσει τα αιτήματά του υπό το πρίσμα του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1, παραβίασε αυτό το άρθρο καθώς και τα άρθρα 6, 13, 14, 41 και 46 της Συμβάσεως. Το άρθρο 13 της Συμβάσεως επέβαλε την υποχρέωση να θεσμοθετηθεί στην εθνική έννομη τάξη αποτελεσματική προσφυγή προβολής παραπόνων για παραβίαση της Συμβάσεως. Η υποχρέωση αυτή δεν αφορούσε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, όπως το άφηνε να εννοείται εσφαλμένως η απόφαση του Εφετείου, αλλά την Ελλάδα. Η υποχρέωση αυτή υπήρχε ειδικά από τότε που η Ελλάδα καταδικάστηκε για ιδίου τύπου παράβαση με την προαναφερθείσα απόφαση ΑΖΑΣ.

22.- Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε, επίσης, ότι η προβλεπόμενη από το προαναφερόμενο άρθρο 105 αγωγή αποζημιώσεως, δεν αποτελούσε αποτελεσματικό ένδικο μέσο υπό την έννοια του άρθρου 13 της Συμβάσεως : αφ' ενός μεν διότι η αγωγή αυτή προϋποθέτει παράνομη πράξη από την πλευρά του Κράτους, πράγμα που δεν μπορούσε να είναι η περίπτωση δικαστικής αποφάσεως, αφ' ετέρου δε διότι η άσκησή της ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων θα καθιστούσε άνευ σημασίας την αρχή της ενιαίας διαδικασίας σε θέματα αποζημιώσεως για απαλλοτρίωση.

23.- Επιπλέον, ο προσφεύγων υπογράμμιζε ότι το Εφετείο υπέπεσε σε πλάνη παραδεχόμενο ότι η απόφαση επί των αξιώσεων σχετικά με το κόστος μεταβιβάσεως της επιχείρησης, την απώλεια ευκαιριών και την αποζημίωση λόγω της φύσεως του έργου θα παραβίαζε την ενιαία διαδικασία, δεδομένου ότι η οριστική αποζημίωση για απαλλοτρίωση είχε ήδη καθοριστεί με προγενέστερη απόφαση του Εφετείου.

24.- Δυνάμει της υπ' αριθ. 446 / 2013 αποφάσεως της 19^{ης} Μαρτίου 2013, ο Άρειος Πάγος, επαναλαμβάνοντας και επικυρώνοντας

τους λόγους του Εφετείου, απέρριψε όλους τους λόγους αναίρεσης. Μεταξύ άλλων, ο Άρειος Πάγος υπογράμμισε ότι τα ελληνικά δικαστήρια δεν εδύναντο να εξετάσουν το αίτημα του προσφεύγοντος για « δίκαιη ικανοποίηση » που αντιστοιχεί στις αξιώσεις του, που απερρίφθησαν δυνάμει της υπ' αριθ. 2611 / 2000 αποφάσεως κατά παράβαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.

25.- Την 29^η Απριλίου 2013, ο προσφεύγων άσκησε εκ νέου αγωγή ενώπιον του Εφετείου Θεσσαλονίκης ζητώντας να του αναγνωριστεί ότι ουδέν όφελος απεκόμισε από το έργο και να ορισθεί αποζημίωση για το τμήμα που θεωρείται ως αυτοαποζημιούμενο.

26.- Δυνάμει της υπ' αριθ. 2228 / 2015 αποφάσεως, το Εφετείο αναγνώρισε ότι το μη απαλλοτριωθέν τμήμα του οικοπέδου του προσφεύγοντος διέθετε συγχρόνως και πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα και του επιδίκασε αποζημίωση ύψους 6.740,60 ευρώ.

27.- Την 8^η Δεκεμβρίου 2016 και 16^η Μαρτίου 2017, ο προσφεύγων και το Κράτος άσκησαν, αντιστοίχως, προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής.

II.- ΟΙΚΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

28.- Σε συνέχεια της αποφάσεως ΑΖΑΣ κατά της Ελλάδος (υπ' αριθ. 50824 / 99,19 Σεπτεμβρίου 2002), καταρτίσθηκε μοναδικό και αποκλειστικό σύστημα για τον ορισμό της αποζημιώσεως που οφείλεται σε ιδιοκτήτη, το περιουσιακό στοιχείο του οποίου απαλλοτριώθηκε, με βάση το άρθρο 17 § 4 του Συντάγματος και του άρθρου 1 § 1 της νομοθετικής πράξης της 21^{ης} Δεκεμβρίου 2001 (επικυρώθηκε με το πρώτο άρθρο του υπ' αριθ. 2990 / 2002 νόμου).

29.- Δυνάμει της υπ' αριθ. 10 /2004 αποφάσεώς του, ο Άρειος Πάγος συνεδριάζοντας σε Ολομέλεια, έκρινε ότι η διαδικασία ορισμού αποζημιώσεως πρέπει να καλύπτει το ζήτημα της αποζημιώσεως στο σύνολό της, δηλαδή η χορήγηση αποζημιώσεως σε σχέση με την αξία

του απαλλοτριωθέντος ακινήτου, την ενδεχόμενη ύπαρξη οφέλους για τον ιδιοκτήτη που σχετίζεται με την απαλλοτρίωση (και η οποία θα μπορούσε να επηρεάσει τις απαιτήσεις του τελευταίου), **και** οποιαδήποτε άλλο συναφές ζήτημα σχετικά με την απαλλοτρίωση και τα δικαστικά έξοδα. Ο περιορισμός της δικαιοδοσίας του Εφετείου στον ορισμό μόνο της αποζημιώσεως και της ειδικής αποζημιώσεως του άρθρου 13 § 4 του αριθ. 2882 / 2001 νόμου, που προβλέπεται στα άρθρα 17 § 1 του νομοθετικού διατάγματος υπ' αριθ. 797 / 1971 και 18 § 1 του υπ' αριθ. 2882 / 2001 νόμου, δεν είναι σύμφωνη με το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.

Κατά συνέπεια, σε περίπτωση αίτησης οριστικού ορισμού της αποζημιώσεως για απαλλοτρίωση, το Εφετείο είναι αρμόδιο να εξετάζει συνολικώς : α) την χορήγηση αποζημιώσεως σε σχέση με την αξία του απαλλοτριωθέντος ακινήτου, β) το ποσό της αποζημιώσεως λόγω της υποτιμήσεως του τμήματος του οικοπέδου, το οποίο δεν έχει απαλλοτριωθεί, γ) την αναγνώριση των δικαιούχων αποζημιώσεως, δ) την ενδεχόμενη ύπαρξη οφέλους, που συνδέεται με την απαλλοτρίωση, για τον ιδιοκτήτη, το υπόλοιπο περιουσιακό στοιχείο του οποίου βρίσκεται εις το εξής έναντι του εθνικού δρόμου και την ενδεχόμενη υποχρέωσή του να συμμετάσχει στα έξοδα απαλλοτριώσεως, ε) το αίτημα ορισμού των δικαστικών εξόδων.

30.- Εξάλλου, δυνάμει της υπ' αριθ. 31 / 2005 αποφάσεως, η οποία εκδόθηκε, επίσης, κατ' εκτέλεση της προαναφερθείσης αποφάσεως ΑΖΑΣ, ο Άρειος Πάγος, ο οποίος συνεδρίασε σε Ολομέλεια, έκρινε ότι σε περίπτωση που σε συνέχεια της απαλλοτριώσεως τμήματος του ακινήτου, το μη απαλλοτριωθέν τμήμα υπέστη σημαντική μείωση της αξίας του ή κατέστη ακατάλληλο για τη χρήση για την οποία προοριζόταν, το δικαίωμα αποζημιώσεως τηρείται πλήρως, όταν η αποζημίωση καλύπτει όχι μόνο την ζημία που προκλήθηκε στην ιδιοκτησία από την κατάτμηση και τον διαχωρισμό της, αλλά και την

ζημία που προκλήθηκε εξαιτίας της φύσης του έργου για το οποίο έλαβε χώρα η απαλλοτρίωση.

31.- Αυτή η ερμηνευτική προσέγγιση των σχετικών νομοθετικών διατάξεων που ακολουθήθηκε σε αυτές τις αποφάσεις από τον Άρειο Πάγο συνεδριάζοντας σε Ολομέλεια, έχει καταστεί πάγια νομολογία: αποφάσεις του Αρείου Πάγου υπ' αριθ. 851 / 2004, 52 / 2006, 152 / 2006, 1238 / 2006, 1060 / 2008, 1780 / 2008, 1781 / 2008, 174 / 2009, 383 / 2009, 739 / 2009, 912 / 2009, 985 / 2009, 1425 / 2009 και 1780 / 2009.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

I.- ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΦΕΡΘΕΙΣΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΥΠ' ΑΡΙΘΜΟΝ 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

32.- Ο προσφεύγων παραπονείται ότι, παρά την προαναφερθείσα απόφαση ΑΖΑΣ και τις αποφάσεις του Αρείου Πάγου, που εκδόθηκαν κατ' εκτέλεσή της, με την οποία θεσπίστηκε η αρχή της ενιαίας διαδικασίας σε θέματα αποζημιώσεως για απαλλοτρίωση, για την υπό κρίση περίπτωση τα εθνικά δικαστήρια αρνήθηκαν να αποφανθούν σχετικά με ορισμένες πτυχές αυτής της αποζημιώσεως και την παρέπεμψαν στο Δικαστήριο ή στα διοικητικά δικαστήρια για το σκοπό αυτό. Ισχυρίζεται ούτω παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1, καθώς και του άρθρου 13 της Συμβάσεως, τα οποία έχουν ως εξής :

Άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθμ. 1

« Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου, όρους.

Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύϊ νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίον προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς τοδημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων
».

Άρθρο 13 της Συμβάσεως

« Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη παρούση Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίαι παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των».

33.- Έχοντας γνώση του νομικού χαρακτηρισμού των γεγονότων, το Δικαστήριο κρίνει ότι «τα παράπονα πρέπει να εξετασθούν μόνο με βάση το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1 (*Radomilja* και άλλοι κατά της Κροατίας [GC], υπ' αριθ. 37685 / 10 και 22768 / 10, § 124, 20 Μαρτίου 2018).

A.- Επί του παραδεκτού

1.- Μη εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων

34.- Κατ' αρχήν, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο προσφεύγων δεν εξήντλησε τα εσωτερικά ένδικα μέσα, επειδή δεν άσκησε αναίρεση ενώπιον του Αρείου Πάγου κατά της υπ' αριθ. 2611 / 2000 αποφάσεως του Διοικητικού Εφετείου, η οποία απέρριψε όλα τα αιτήματα του προσφεύγοντος, τα οποία περιέχονται στην από 6 Φεβρουαρίου 1998 αγωγή του. Αντιθέτως, ο προσφεύγων επέλεξε να ασκήσει, πέντε έτη μετά την προαναφερθείσα απόφαση ΑΖΑΣ, νέα αγωγή, η οποία αφορούσε τα ίδια αιτήματα ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου, την οποία το τελευταίο απέρριψε με την υπ' αριθ. 1131 / 2009 απόφασή του ως απαράδεκτη λόγω της αρχής ισχύος του δεδικασμένου, που δημιουργήθηκε δυνάμει της υπ' αριθ. 2611 / 2000 αποφάσεως. Με το να μην ασκήσει αναίρεση κατά της τελευταίας αποφάσεως, ο

προσφεύγων δεν προέβαλε, στην εσωτερική έννομη τάξη, τα παράπονα, τα οποία προβάλλει ενώπιον του Δικαστηρίου, επιτρέποντας, έτσι, τη δημιουργία ισχύος δεδικασμένου αναφορικά με τα αιτήματά του που σχετίζονται με τις διάφορες πτυχές της αποζημίωσης για την απαλλοτρίωση.

35.- Ο προσφεύγων απαντά ότι η αίτηση αναιρέσεως κατά της υπ' αριθ. 2611 / 2000 αποφάσεως, δεν αποτελούσε την εποχή εκείνη αποτελεσματικό ένδικο μέσο, δεδομένου ότι η προθεσμία για την άσκηση προσφυγής ήταν έξι μήνες από την προαναφερθείσα απόφαση (ήτοι κατά την διάρκεια του έτους 2001) και ο Άρειος Πάγος δεν αναγνώρισε το δικαίωμα ιδιοκτήτη απαλλοτριωθέντος αγαθού να αποζημιωθεί για τις αξιώσεις, όπως υπεβλήθησαν από αυτόν, παρά μόνο το 2004 και το 2005 δυνάμει των υπ' αριθ. 10 / 2004, 11 / 2004 και 31 / 2005 αποφάσεων.

36.- Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η Σύμβαση απαιτεί την εξάντληση των ενδίκων μέσων, τα οποία σχετίζονται ταυτοχρόνως με τις επικαλούμενες παραβάσεις. Το γεγονός και μόνον ότι υπάρχουν αμφιβολίες ως προς τις προοπτικές επιτυχίας ενός δεδομένου ενδίκου μέσου, το οποίο προφανώς δεν είναι καταδικασμένο σε αποτυχία, δεν συνιστά έγκυρο λόγο για να αιτιολογηθεί η μη χρήση των εσωτερικών ενδίκων μέσων. Όταν η Κυβέρνηση επικαλείται την μη εξάντληση, πρέπει να πείσει το Δικαστήριο ότι το ένδικο μέσο ήταν αποτελεσματικό και διαθέσιμο, τόσο στην θεωρία όσο και στην πράξη κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, δηλαδή ότι ήταν προσιτό, ήταν σε θέση να προσφέρει στο προσφεύγοντα την αποκατάσταση των παραπόνων του και εμφάνιζε εύλογες προοπτικές επιτυχίας (*Scoppola κατά Ιταλίας* (υπ' αριθ. 2) [GC], υπ' αριθ. 10249 / 03, §§ 70-71, ΕΔΔΑ 2009).

37.- Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι δυνάμει των υπ' αριθ. 658 / 1999 και 2611 / 2000 αποφάσεών του, το Εφετείο απέρριψε ορισμένους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος για τον λόγο ότι δεν υπήρχε τότε στο ελληνικό δίκαιο νομική βάση για την εξέτασή τους. Την ημερομηνία κατά την οποία το Εφετείο απεφάνθη, ήτοι τα έτη 1999

και 2000, το Δικαστήριο δεν είχε ακόμη εκδώσει την προαναφερθείσα απόφαση ΑΖΑΣ, και ο Άρειος Πάγος δεν είχε επομένως τροποποιήσει την νομολογία του (βλ. ανωτέρω παρ.15 και 31). Κατά συνέπεια, στο κράτος δικαίου της εποχής, η αίτηση αναιρέσεως του προσφεύγοντος κατά των αποφάσεων αυτών του Εφετείου, ήταν καταδικασμένη σε αποτυχία. Συνεπώς, η ένσταση που αντλείται από την μη εξάντληση των εθνικών ενδίκων μέσων, πρέπει να απορριφθεί.

2.- Ο πρόωρος χαρακτήρας της προσφυγής.

38.- Δεύτερον, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προσφυγή ήταν πρόωρη, διότι η διαδικασία, η οποία είχε ξεκινήσει την 29^η Απριλίου 2013 με την κατάθεση ενώπιον του Εφετείου από τον προσφεύγοντα, εκκρεμούσε ακόμη ενώπιον του Αρείου Πάγου.

39.- Ο καταγγέλλων απαντά ότι η διαδικασία αυτή δεν ήταν αποτελεσματική υπό την έννοια της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων, διότι δεν επέφερε πραγματική αλλαγή στην κατάσταση του : του χορηγήθηκε μικρό ποσό, αλλά δεν του καταβλήθηκε πλήρης αποζημίωση από το Κράτος, επειδή αμφισβήτησε τη νομιμότητά αυτού.

40.- Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η διαδικασία που είχε κινήσει ο προσφεύγων την 29^η Απριλίου 2013 εξακολουθούσε να εκκρεμεί ενώπιον του Αρείου Πάγου κατά την ημερομηνία αποστολής των παρατηρήσεων των διαδίκων στο Δικαστήριο. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή αφορά μόνο ένα από τα τρία αιτήματα, που υπέβαλε ο προσφεύγων ενώπιον του Εφετείου Θεσσαλονίκης την 27^η Φεβρουαρίου 2007. Ωστόσο, αυτά δεν είχαν εξεταστεί λόγω της ισχύος δεδικασμένου από προηγούμενες αποφάσεις (βλ. ανωτέρω παρ. 17 - 18), ήτοι το αίτημα αποζημιώσεως για το τμήμα που θεωρήθηκε αυτοαποζημιούμενο, για τον λόγο ότι ο αιτών επωφελήθηκε από το έργο. Ακόμη και εάν υποτεθεί ότι η διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου είχε ευνοϊκή έκβαση για τον προσφεύγοντα, θα αφορούσε μόνον την αξίωση αυτή και όχι τις άλλες δύο, που αποτελούν επίσης μέρος του αντικειμένου της παρούσης

υποθέσεως, και που δεν έχουν εξετασθεί ούτε θα εξεταστούν από τα εθνικά δικαστήρια.

3.- Συμπέρασμα

41.- Διαπιστώνοντας ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια του άρθρου 35 § 3 (α) της Συμβάσεως και ότι δεν προσκρούει σε κανένα άλλο λόγο απαραδέκτου, το Δικαστήριο την κηρύσσει παραδεκτή.

B.- Επί της ουσίας

42.- Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι οι αποφάσεις του Εφετείου και του Αρείου Πάγου είναι σαφώς αντίθετες προς την νομολογία ΑΖΑΣ και δεν είναι εύλογες εφόσον, δεδομένου ότι οι αξιώσεις του δεν είχαν ακόμη παραγραφεί, δεν έπρεπε να είχαν παραπεμφθεί προς εξέταση ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων ή των πρωτοβαθμίων πολιτικών δικαστηρίων χωρίς να παραβιάζεται η αρχή της ενιαίας διαδικασίας. Επιπλέον, η αρχή του δεδicasμένου δεν edύνατο να εφαρμοσθεί στην υπόθεση του, δεδομένου ότι το βάσιμο των αξιώσεών του δεν είχε εξεταστεί. Τα έτη 1999 και 2000, το Εφετείο περιορίστηκε να κηρύξει απαράδεκτες αυτές τις αξιώσεις με την αιτιολογία ότι δεν υπήρχε την εποχή εκείνη νομική βάση για την εξέταση τους.

43.- . Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο Άρειος Πάγος ορθώς θεώρησε ότι το Διοικητικό Εφετείο είχε κρίνει ότι οι αξιώσεις του προσφεύγοντος προσέκρουαν στην ισχύ δεδicasμένου της υπ' αριθ. 2611 / 2000 αποφάσεως. Ο Άρειος Πάγος δεν κλήθηκε ποτέ να κρίνει παρόμοια θέματα με εκείνα της απόφασης ΑΖΑΣ. Επιπλέον, ούτε το Διοικητικό Εφετείο ούτε ο Άρειος Πάγος edύναντο να επιδικάσουν στον προσφεύγοντα « δίκαιη ικανοποίηση » λόγω της ισχυριζόμενης παραβιάσεως του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1, δεδομένου ότι το ζήτημα αυτό δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστή στο πλαίσιο της ενιαίας και ταχείας διαδικασίας της απαλλοτριώσεως.

44.- Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η επίδικη κατάσταση υπάγεται στην πρώτη φράση του πρώτου εδαφίου του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1, το οποίο ορίζει, κατά τρόπο γενικό, την αρχή του σεβασμού της περιουσίας. Συνεπώς, το Δικαστήριο οφείλει να ερευνήσει αν διατηρήθηκε μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων γενικού συμφέροντος της κοινότητας και των επιταγών της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου. Το ενδιαφέρον για την εξασφάλιση τέτοιας ισορροπίας αντανακλάται στην δομή του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1 στο σύνολό του. Ειδικότερα, πρέπει να υπάρχει μία λογική σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού από οποιοδήποτε μέτρο που στερεί ένα πρόσωπο από την ιδιοκτησία του (*BIBI κατά Ελλάδος*, υπ' αριθ. 15643/10, §§ 63 - 64, 13 Νοεμβρίου 2014)

45.- Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι στην προαναφερθείσα απόφαση *AZAS* έκρινε ότι, όταν η ατομική περιουσία αποτελεί αντικείμενο απαλλοτρίωσης, πρέπει να υπάρχει διαδικασία που να εξασφαλίζει συνολική εκτίμηση των συνεπειών της απαλλοτριώσεως, συμπεριλαμβανομένης της χορήγησης αποζημιώσεως σε σχέση με την αξία του απαλλοτριωμένου ακινήτου, τον προσδιορισμό των δικαιούχων του δικαιώματος σε αποζημίωση καθώς και οποιοδήποτε άλλο ζήτημα σχετικό με την απαλλοτρίωση, συμπεριλαμβανομένων των διαδικαστικών εξόδων.

46.- Το Δικαστήριο τόνισε επίσης, στην προαναφερόμενη *BIBI*, ότι, η διαδικασία, η οποία καλείται να εξασφαλίσει, με την έννοια της απόφασης *AZAS*, την συνολική εκτίμηση των συνεπειών της απαλλοτρίωσης δεν θα μπορούσε να περιοριστεί στην αναγνώριση των δικαιούχων του δικαιώματος σε αποζημίωση, στον προσδιορισμό της ειδικής αποζημίωσης, στην αξιολόγηση της ύπαρξης μιας ωφέλειας ελκόμενης από τον ιδιοκτήτη και στον καθορισμό των δικαστικών εξόδων. Πρέπει επίσης να περιλαμβάνει ζητήματα σχετιζόμενα με την τυχόν αναπροσαρμογή της αποζημιώσεως. Πρέπει επίσης να

περιλαμβάνει άλλα ζητήματα, όπως για παράδειγμα εκείνα που αφορούν την πιθανή επανεκτίμηση της αποζημίωσης.

47.- Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι με την υπ' αριθ. 2611 / 2000 απόφασή του της 17^{ης} Οκτωβρίου 2000, το Εφετείο επεδίκασε στον προσφεύγοντα αποζημίωση για το απαλλοτριούμενο τμήμα του οικοπέδου του και αποζημίωση για την μείωση της αξίας του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος, ήτοι εκείνου που προκύπτει από την κατάτμηση του οικοπέδου. Προηγουμένως, με την από 2 Μαρτίου 1999 προδικαστική απόφαση, κήρυξε απαράδεκτους, ως αβάσιμους, τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος σχετικά με τμήμα 756 m² του οικοπέδου, το οποίο θεωρήθηκε αυτοαποζημιούμενο, για τον λόγο ότι ο προσφεύγων επωφελήθηκε εξαιτίας της φύσεως του έργου, χωρίς να εξετάσει σχετικά με την απώλεια ευκαιριών και τα έξοδα μεταφοράς και επανέναρξης της επιχειρήσεως (βλ. ανωτέρω παρ. 10 - 11). Εν προκειμένω, έκρινε ότι η νομολογία της εποχής δεν επέτρεπε την αποζημίωση οιασδήποτε άλλης ζημίας, η οποία δεν συνδέεται άμεσα με την αξία του απαλλοτριωθέντος αγαθού (βλ. ανωτέρω παρ. 12).

48.- Την 31^η Οκτωβρίου 2003, αναφερόμενο στην απόφαση ΑΖΑΣ κατά της Ελλάδος, η οποία εξεδόθη τον Σεπτέμβριο 2002, το Πρωτοδικείο, το οποίο είχε επιληφθεί κατόπιν αιτήσεως του προσφεύγοντα, αναγνώρισε ότι ο τελευταίος δύναται πλέον να αποζημιωθεί για το προαναφερθέν τμήμα των 756 m² του οικοπέδου του, πλην όμως έκρινε ότι αρμόδιο δικαστήριο ήταν το Εφετείο, δικαστήριο στο οποίο παρέπεμψε την υπόθεση (βλ. ανωτέρω παρ. 14).

49.- Συνεπεία της αποφάσεως ΑΖΑΣ και προκειμένου να συμμορφωθεί προς αυτήν, ο Άρειος Πάγος συνεδριάζοντας σε Ολομέλεια, έκρινε ότι όλα τα ζητήματα που αφορούν την αποζημίωση για απαλλοτρίωση πρέπει να εξεταστούν σε ενιαία διαδικασία ενώπιον του Εφετείου (αποφάσεις υπ' αριθ. 10 / 2004 και υπ' αριθ. 11 / 2004) και ότι για τον καθορισμό της ειδικής αποζημιώσεως, έπρεπε επίσης να ληφθούν υπ' όψιν οι επιπτώσεις του έργου , για το οποίο η

απαλλοτρίωση έλαβε **χώρα** , επί του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος του ακινήτου (απόφαση υπ' αριθ. 31 / 2005) (βλ. ανωτέρω παρ. 15). Αυτή η ερμηνευτική προσέγγιση των σχετικών νομοθετικών διατάξεων που ακολούθησε στις αποφάσεις αυτές τον Άρειο Πάγο συνεδριάζοντας σε Ολομέλεια, κατέστη πάγια νομολογία (βλ. ανωτέρω παρ. 31).

50.- Σε συνέχεια των προαναφερομένων αποφάσεων του Αρείου Πάγου, ο προσφεύγων προσέφυγε στο Εφετείο Θεσσαλονίκης την 27^η Φεβρουαρίου 2007. Το καλούσε να εξετάσει όλα τα αιτήματα που το Εφετείο έκρινε απαράδεκτα την 2^α Μαρτίου 1999 (βλ. ανωτέρω παρ. 16). Ωστόσο, το τελευταίο δεν απεφάνθη επί των εν λόγω αιτημάτων, με το σκεπτικό ότι η υπ' αριθ. 2611 /2000 απόφαση έχει ισχύ δεδικασμένου και ότι τα προαναφερθέντα αιτήματα του προσφεύγοντος δεν εδύναντο πλέον να εξετασθούν στο πλαίσιο μιας μοναδικής διαδικασίας. Το Εφετείο διευκρίνισε, επίσης, ότι τα βασιζόμενα το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1 παράπονα του προσφεύγοντος έπρεπε να εξετασθούν από το Δικαστήριο και ότι όσα εξ αυτών εδύναντο να θεμελιώσουν αγωγή αποζημιώσεως έπρεπε να αποτελέσουν αίτημα αγωγής ασκουμένης ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων (βλ. ανωτέρω παρ. 18). Ο Άρειος Πάγος, επίσης, επικύρωσε την προσέγγιση αυτή.

51.- Απευθυνόμενος στο Εφετείο, ο προσφεύγων αιτήθηκε : α) να εξετασθεί το ζήτημα του υποτιθεμένου οφέλους, που απεκόμισε λόγω της ολοκλήρωσεως των εργασιών και να καθοριστεί αποζημίωση για το τμήμα, το οποίο κρίθηκε αυτοαποζημιούμενο, β) να αναγνωρισθεί ότι λόγω της απαλλοτριώσεως και της φύσεως του έργου, το μη απαλλοτριωθέν περιουσιακό στοιχείο υποτιμήθηκε κατά ποσοστό 90% και θα έπρεπε, επομένως, να αποζημιωθεί, γ) ότι πρέπει να του επιδικασθεί : 1) το ποσό των 150.000 ευρώ για έξοδα μεταφοράς της επιχειρήσεως, 2) το ποσό των 120.000 ευρώ για απώλεια ευκαιριών λόγω διακοπής της λειτουργίας της επιχείρησης.

52.- Ωστόσο, όλα αυτά τα αιτήματα αποτελούσαν συναφή ζητήματα σχετικά με την απαλλοτρίωση και πρέπει, ειδικότερα σε

συνέχεια της αποφάσεως ΑΖΑΣ και λαμβάνοντας υπ' όψιν την μεταγενέστερη της αποφάσεως αυτής νομολογία του Αρείου Πάγου, να εξετασθούν από αυτά (βλ. επίσης απόφαση *ΚΟΥΤΣΟΚΩΣΤΑΣ κατά Ελλάδος* (υπ' αριθ. 64732 / 12, 13 Ιουνίου 2019).

53.- Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο κρίνει ότι η άρνηση των ελληνικών δικαστηρίων να εξετάσουν τα προαναφερθέντα αιτήματα του προσφεύγοντος, καθώς και την παραπομπή αυτών σε άλλη δικαιοδοσία, ή στα πρωτοβάθμια δικαστήρια, ή τελικώς στο Δικαστήριο, αντιτίθεται στον πρόσφορο χαρακτήρα της αποζημιώσεως και, ως εκ τούτου, διατάραξαν την δίκαιη ισορροπία, που πρέπει να υπάρχει μεταξύ του γενικού και του ατομικού συμφέροντος.

54.- Ως εκ τούτου, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 1.

IV.- ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

55.- Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης,

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση ».

A.- ΖΗΜΙΑ

56.- Όσον αφορά την υλική ζημία, ο προσφεύγων ζητά τα ποσά που αντιστοιχούν στις απαιτήσεις του που εκηρύχθησαν απαράδεκτες δυνάμει της υπ' αριθ. 658 / 1999 προδικαστικής αποφάσεως (βλ. ανωτέρω παρ. 11) και οι οποίες υπεβλήθησαν εκ νέου ενώπιον του Εφετείου την 27^η Φεβρουαρίου 2007 (βλ. ανωτέρω παρ. 16), ήτοι συνολικού ποσού 234.604 ευρώ (EUR). Όσον αφορά την ηθική βλάβη, ζητά 10.000 ευρώ για την αποστέρηση, την οποία ένιωσε λόγω

αδικοιολογήτου απαλλοτριώσεως και για το γεγονός ότι συμμετείχε σε τέσσερις διαφορετικές νομικές διαδικασίες για την διεκδίκηση αποζημιώσεως για απαλλοτρίωση. Όσον αφορά τα δικαστικά έξοδα, ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι για όλα αυτά τα έτη έχει στην διάθεσή του μόνο δύο τιμολόγια, τα οποία εκδόθηκαν επ' ευκαιρία των διαδικασιών ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων, ήτοι ένα ύψους 1.399 EUR για την διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου, η οποία οδήγησε στην έκδοση της υπ' αριθ. 446 / 2013 αποφάσεως, και ένα ύψους 427 EUR για την διαδικασία ενώπιον του Εφετείου, η οποία οδήγησε στην έκδοση της υπ' αριθ. 1131 / 2009 αποφάσεως. Ο προσφεύγων ζητά, επίσης, 2 000 EUR για δικαστικά έξοδα ενώπιον του Δικαστηρίου.

57.- Όσον αφορά την υλική ζημία, η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι το Δικαστήριο δεν θα έπρεπε να λειτουργεί ως πρωτοβάθμιο πολιτικό δικαστήριο και να εξετάζει τα ζητήματα, τα οποία ο προσφεύγων θα έπρεπε, πρώτα, να υποβάλλει ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων. Επιπλέον, τα αιτούμενα ποσά είναι αβάσιμα. Όσον αφορά την ηθική βλάβη, το αιτούμενο ποσό είναι υπερβολικό και αδικοιολόγητο, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις περιστάσεις της υποθέσεως και την τρέχουσα οικονομική κατάσταση της Ελλάδας. Η διαπίστωση ενδεχόμενης παραβιάσεως θα αποτελούσε επαρκή ικανοποίηση. Τέλος, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα έξοδα ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων προέκυψαν εν πάση περιπτώσει σε σχέση με τις διαδικασίες για την απόκτηση αποζημιώσεως σε περιπτώσεις απαλλοτριώσεων. Όσον αφορά τις δαπάνες που αφορούν την διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, αυτά δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα 500 EUR.

58.- Το Δικαστήριο εκτιμά ότι το ζήτημα της εφαρμογής του άρθρου 41 δεν ισχύει εν προκειμένω διότι αυτό δεν είναι έτοιμο προς λήψη αποφάσεως. Συνεπώς επιφυλάσσεται πλήρως και θα ορίσει την μεταγενέστερη διαδικασία, λαμβάνοντας υπ' όψιν το ενδεχόμενο η Κυβέρνηση και ο προσφεύγων να καταλήξουν σε συμφωνία (άρθρο 75 § 1 του Κανονισμού).

**ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ
ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΩΣ**

1. *Κηρύττει την προσφυγή παραδεκτή*
2. *Αποφαίνεται ότι υπάρχει παραβίαση του άρθρου 1 του υπ' αριθ. 1 Πρωτοκόλλου*
3. *Αποφαίνεται ότι το ζήτημα της εφαρμογής του άρθρου 41 της Συμβάσεως Συνεπώς,*
 - α) επιφυλάσσεται πλήρως*
 - β) καλεί την Κυβέρνηση και τον προσφεύγοντα να του υποβάλλουν εγγράφως, εντός τριών μηνών τις παρατηρήσεις τους επί του ζητήματος, και, ειδικότερα, να του γνωστοποιήσουν την συμφωνία, στην οποία θα μπορούσαν να καταλήξουν*
4. *Επιφυλάσσεται μεταγενέστερης διαδικασίας και εξουσιοδοτεί την Πρόεδρο του Τμήματος να ορίσει αυτήν, εάν συντρέχει ανάγκη*

Συνετάγη στη γαλλική γλώσσα, κατόπιν κοινοποιήθηκε εγγράφως την 3^η Οκτωβρίου 2019 κατ' εφαρμογήν του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

Abel Campos Ksenija Turkovic
Αναπληρώτρια Γραμματέας Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου γαλλικού εγγράφου
Μεταφράστρια Ε. Παπαμαύρου